

Landskap: Småland, Upptecknat av: Carl Viking,
 Häradsm.: Uppvidinge ö. Kånködes, Adress: Furåkra, Kräksmåla,
 Socken-nr.: Älgshult ö. Kräksmåla. Berättat av: Susanna Erlandsdatter,
 Uppteckningsår: 1941, Född år 1800 i Älgshults socken.

Uppteckningen berör sägen om en
 jätte och en valpojke m. m.

Vol: 1.

Fidor: 1 — 16.

Jättar.

s. 1.

Upphovssägner: Öland - Vättern s. 1-2.

Gottland - Vänern. s. 2.

Jätteläst - "Rucklestenen" s. 3.

Jättelörarna voro starka ö. vackra s. 3-4.

Jättelörarna tappade sand, -
 Thäggewäs uppstod. s. 4-5.

Jätten ö. valpojken. s. 6-16.

Skriv endast på denna sida!

Enligt fädernas utsagor fanns här en gång i tiden en hiskeligt stor Folktras, som hette "jättar". Sam vara ej så många till antalet, men desto större till växten och väldigt starka. Mormor sade, att en jätte var så bred över skuldran, som en stor Stavegavel och hög, som en klackskaffel. När en jätte lade sig på rygg å marken och böjde upp benen, så kunde bonden gått köra under knävecken med ett par oxar & en rogd sämask. En sägen lyder så. Det var två jättar, som rådde i dispyt om vilken av dem, som var den starkaste. För att avgöra tvisten rättvist, så tog de var sin spade och gingo ut i marken. Den förste

Upphovsigen
sommarblad -
Västman.

2.)
tog ett duktigt spadtag, och slungade
sin torva ut i Östersjön och sprax vart
av torvan Öland. Men kort därefter,
så fick man se en sjä som bil datt där
jätten tog torvan och den sjä fick
namnet "Vättern". Likheten mellan Öland
och Vättern är stor, så det kan man väl
gott fråga: "Åh, då va inte & klaga
på," sade den andre jätten, "men bättre
se ska du få se." Så lunsade han
i väg ett spycke i nordväst och tog
ett spadtag och slunga torvan
ut i Östersjön och sprax vart där-
av Gotland, men där han tog
torvan bildades vårt lands största
insjö "Vänern". Likheten mellan Got-
land och Vänern är i ögonen fallande,
så sägen låter inte oräsligt.

8:5
Gotland - Vänern

3.)
I min födelseby Krokshult, Högshults-
ken ligger i "färamarken" en kolosalt
stor sten (minst 10. parlast) upplagd på en
ännu större sten. Den är likt under-
kilad med flisor från ena sidan. Men
krafts detta, så när man rätter en grav
stör under stenen, så "Rucklas" han
liper fram och åter. När jag var pojke
låg jag och flera pojkar där om pån-
dagarna med stölar och sökte på
kolassen utföre, men Bänderna
kamma och förbjödo oss röra "Ruck-
lestenen", ty den var upplagd där om
en jätte. Samt sagt, att "Om stenen
voks ner, så skulle hela Krokshults-
by brinna i grunden", stenen ligger
där han låg. — Men vi kunna gott
tro att Jättekvinnorna vora kemiskt

4.)

ACC. N:R. M. 7156 : 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

starka, därtill skulle dom vara ovanligt vackra. — Ett onekligt bevis på jätteskinn-
normas styrka är följande sägen. Sam ^{Upphörsögen}
forskare förde veta, på är kråksmåla
socken en rätt mager bygd vad jord-
månen beträffar. Detta lär till god del
bera därpå att en jättessa en gång
fjätt för sig att bygga väg över Kalmar-
sundet med ändpunkter från "Isag" &
Småland fram till Stora-Rön på Öland.
Jättessan bar ett ovanligt kraftigt för-
kläde, som hon gång efter annan
fyllde med jord, grus och mindre ste-
nar, som hon skrapade ihop här i
Kråksmåla, så började hon fylla i
sundet. Men en gång när hon fyllt för-
klädet och var på väg till "Isag", så när
hon kom till Rönneberg i Bräckebo-

socken blev det ett hål på förklädet,
men han märkte det ej; utan inne-
hållet rann ut så småningom. Från
Räwareberg till drag synes ännu en
jord och stenar, som då bildades av
innehållet i Jättesans förkläde. Först
när han stegat ut i sundet märkte
han att bördan lättat och varse-
blev hålet. Så blev han hisskligt arg
& slängde resten av innehållet i sun-
det; just där "Skäggenäs" nu ligger.
Sen slöt han att bygga. — Nu tror
jag att vi äro på det klara med hur
pass starka Jättfolket var. "Men den
bäste hästsläget hava 9. fel," och Jät-
ternas värsta förde varit att de va-
ra hisskligt dumma, vilket mormors
berättelse kommer att klargöra.

6)
Det var en gång i världen en liten rau-
pojke, som bodde tillsammans med
sin moder, som var haka. Si hade
det fattigt på sin lilla lörpbit. Men
hakan var idag och bergde lön och
hå, så han vinterfödde en ka och
måga getter, som gäva dem mjölk.
På sammaren fingo dem beta på den
stora "allmänningen". Men en sommar
blev det en svår torka, så gräs och
vatten nästan bröta. Men i den sto-
ra allmänningen var dock en god
betesmark med gott vatten. Men ing-
en tordes gå dit och valla djuren, för
si inne i en stor bergkulle bodde en
veldig jätte, som tillpanerade den
goda betesmarken. - Modren sade till
sin son, "vi få väl slakta vår ka och

bärja oss med getterna, ty dam är lätt-
född. Men detta modrens prättäende
föll inbet den lille vallaren i smaken.
Slakta den kära kossan, nej inbet till
något pris. På morgnaden följande
dag såde pojken att modern, lägg mat
som vanligt i sin stora skinnväs-
ka, men låt mig också på den lilla,
blöfa getosten, du gjorde i gårkvår.
Modern såg förvånad på sin pojke,
men gav honom osten, som pojken
strax tog och blätte och vältrade i
spisaskan tills den såg ut, som en van-
lig grästen. Modern blev rypbrakt
och bannade sin pojke sågandes "Sj-
ker du det är rätt att så husera med
Gns gåvor, vi som ha så ont efter mat."
Pojken stoppade osten i skinnväska

och sade, "Sörj inför mig, osten kommer
att betala mej många dubbelt." Då kasta-
de han väskan på ryggen och drev
sina djur direkt in i jättens gada be-
setmark. Här mötte den skänt, när
den åka av det raskiga gräset och dunc-
ka ur källan. Men jätten hade fått
syn på pojken och djuren och kam-
bensande, han såg gruvelig ut med
nött nakna, håriga, bröst. "Nu slår jag
ijäl dej pojke för du betar på min
mark," sade jätten. "Nej, du är inte
så stark, som du låtsas vara, har inte
du hört att det finnes skarpa pänder
i valpammarna, men inte i jättens
arsul," sade pojken. "Sit tal är djävt
pojke," brummade jätten. Pojken tog
upp sin sörjiga ost ur väskan och sade,

"Ser du denna grästen, jag skall kram-
ma den så vatten rinner ur densam-
ma. Pojken kramade så varslan rann.
Jätten bara glädde. Sen tog han upp
stenar och kramade dem till grus, men
nått vatten rann intet ur dem. Jätten
suckade, och lade sig sedan under
ett träd och sov tills i "solakvällen",
men pojken drev hem sina djur,
samt stora mätta och belåtna. När
han kom hem märkte genast mod-
ren, att djuren haft god bet, ty mjöl-
ken blev mura och fetare. Han spör-
de sonen om var han betat djuren,
och han berättade det. Modren blev
ledsen och varnade honom för att
aldrig mera gå in på jätters mark,
men pojken tänkte i morgon drivas

jag äter djuren dit och så skedde. Men denna morgon tog han med sig sin bäge och pilor; ty han brukade skjuta sig en fjäder eller annat matnyttigt djur. När jätten varnade pojken kom han åter och Brummade. "Vi skola slåss, så få vi se vem av oss som är starkast." Pojken svarade, "Jag är intet nog arg till att slåss, och även du borde bekväma bli argare. Gå och ställ dig därborta på kullen så skola vi smäda och banna varandra!" Jätten gick. Rammen opp på kullen började han smäda pojken allt vad han förmåtte. Om en stund frågade jätten "är du intet and ännu?" Pojken svarade, "Ja ska snart få mitt svar." Så bände han sin bäge och skjöt jätten

en pil in efter hullningen i hans lund-
na bröst. Jätten jämrade sig och frå-
gade "Vad var det du sände mig?" En
smädelse" svarade pojken. Varför hak
på den?" Frågade jätten. "För att du
ska bli rofäst." svarade pojken. Så
lände han åter sin båg och sköt
jätten en pil i bröstet ända in efter
spjädern. Jätten vrålade och stinka-
de. Så frågade pojken, "Är du inte
and ännu så vi kunna börja att slå?"
Jätten svarade "Jlla kan jag för-
draga dina smädelse och ännu näm-
re dina bannor; du får skapa dig
en annan att slå med; så lände
han in i Bergakullen, och jät-
mor skar ut pilarna med den
stora flintkviven. Men jätten höll

12.)
sig inne i 14. där mens hären läktes.
Under den tiden hadde ej pojken
utträtt honom. — Men på en afton
kam Yätten åter till pojken och sade,
"Mor och jag behöfver oss en stark
och duktig dräng, och vi ha funnit
att din like finnes intet, skulle du
vilja tjäna oss ett år?" "Jät beror på
hur stor lön och hurudan kost
jag får," svarade pojken. "Yätten sa-
de," "Låt höra dina anspråk!" "En
skäppa guldpenningar och 4. måb kraf-
sig mat för varje dag" svarade
pojken. "Låt gå för vad du begär,
och så är du hos mig i morgon
och börjar ditt arbete," sade Yätten.
Yätten var väldigt rik, han hadde
3. stora kringar fulla av guldpenningar.

Pojken drev hem djuren och sade till sin
mor, "Jag har nu tagit tjänst hos jätten
för ett år. Min lön blir en skäppa guldpen-
gar och duktig mat 4 gånger dagligen, så nu
måste du själv valla djuren som lilla! Men
när jag tjänat året ut kommer jag hem
våldigt rik och köper den största går-
den i socknen åt oss, och vi få ändå
en stor hop pengar ännu. Så tog han
sin stora skinkväska och gick. Kom-
men till jätten fick han först fruk-
ost. Sen skulle jätten och han gå till
skogen och hugga och bära hem ett
stort träd, för dåm vora utan ved.
Jätten tog sin stora yxa och såg in-
ga löm inåt skogen. När jätten kom
nit en väldigt stor ek sade han; den
"Levningen hugger jag;" han högg, så

spånor stora som ett "Manshäv" fläga vi-
da omkring och snart föll det stora trä-
det. Därefter sade Jätten, "Antingen vill du
vara i rotändan eller i toppen?" "Bäst jag
får vara i toppen den är högst och jag är
yngre och starkare än Ni far." Jätten
brak på rej rotändan, men pojken
sade, "maka öpp bättre far!" Jätten gör-
de så, till han bar hela den väldiga
eken, men pojken hoppade upp på
de stora grenarna, som rutta
kvar vid stammen och så fick
jätten bära pojken också. Jätten flä-
sade och stänkade, när han lagt av
sig bördan. Pojken sade, "Det är rykt
på er far att Ni ska va så klen, si jag
är ej minsta trött," sade pojken. Jätten
flåsade och stänkade och gladdes på

15.)

ACC. N:R. M. 7156:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

pojken. Sen gick han valla jättes 3. kor
till kvällen; men pojken vallade dem
på norra sidan om Biergakullen, för
där växte blott ljung, men på sörsidan
växte det raffiga gräset; och det unna-
de han åt sina egna djur, som mad-
ren vallade. — När den ätit kvällen
vard, visade jättemor honom en stor
remna inne i berget, dit han blivit
mycket massa och säde; "Sär får du
din sauplatts." Pojken lade sig, men
hordes inget sava, utan han låg och lys-
nade. Så hörde han jätten säga till
sin käring, "Bäst jag gör mej å må poj-
ken, men han sauer, när han är baken
rår jag inget på honom. Pojken fann i
märket en "Rimma full af flät" (kärle-
prä vari grädda förvarades) "Rimman" la-

de han i bädden, men gämdde sig i mörk-
ret ett stycke därifrån. När det var
kam jätten och högg sin yxa i "Kimmuan",
så flöt han opp i ansiktet.
"Nu har jag honom såde jätten åt sin
kåring, jag högg honom i skallen, så
hjärnan sprutade mej opp i ansiktet." Sen
på morgonen stod pojken livs levan-
des. Jätten blev förvånad och bekänd.
Jätten sade eftersom jag insett rår på
dig, så är bäst du strax lemnas hjän-
ten, du får en skäppa guldblatt
du ger dig iväg. Pojken fick sitt guld
och kom hem till sin lyckliga ma-
der förrän han minsk tradda det.
Sen stora gården köptes, och ära dom
inset dända, så lva dom lyckliga där
Ännu.